

Nr 26

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan m. m.; given Stockholms slott den 30 december 1959.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Sven Andersson

Propositionens huvudsakliga innehåll

Riksdagen har genom skilda beslut för tidigare budgetår bemyndigat Kungl. Maj:t att avgöra vissa frågor om befrielse från ersättningskyldighet till kronan. I den föreliggande propositionen hemställes (p. 1) om bemyndigande för Kungl. Maj:t att i viss utsträckning jämväl för budgetåret 1960/61 medgiva befrielse från ersättningskyldighet till kronan. Vidare underställes riksdagens prövning (p. 2—12) elva frågor om befrielse från ersättningskyldighet.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 december 1959.

Närvarande

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, af GEIJERSTAM, NORDLANDER.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Andersson, vissa frågor om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan och anför härutinnan följande.

1.

I propositionen 1959: 25 (punkt 1) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1959/60 avgöra dels frågor om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan på grund av förlust av eller skada å krigsmakten tillhörig eller av krigsmakten med nyttjanderätt innehavd egendom, dels ock frågor om efterskänkande av fordran, som grundade sig på kronans regressrätt mot förare av kronans eller av kronan med nyttjanderätt innehaft motorfordon, luftfartyg etc. enligt de i ämnet gällande ansvarsreglerna, allt i den mån kronans fordran i det särskilda fallet icke överstege 5 000 kronor. Sedan statsutskottet i utlåtande 1959: 29 hemställt, att riksdagen måtte bifalla framställningen, anmälde riksdagen i skrivelse 1959: 71, att riksdagen fattat beslut i överensstämmelse med vad utskottet i utlåtandet föreslagit.

Med stöd av detta och tidigare erhållet liknande bemyndigande har Kungl. Maj:t — med beaktande av vad riksdagen framhållit i skrivelse 1945: 155 — under år 1959 medgivit befrielse från ersättningsskyldighet på sätt framgår av en förteckning, vilken torde få såsom *bilaga* fogas vid detta protokoll (motsvarande förteckningar över likartade, med stöd av riksdagens tidigare bemyndiganden, avgjorda ärenden återfinns såsom bilagor till propositionerna 1946: 82, 1947: 56, 1948: 46, 1949: 145, 1950: 74, 1951: 57, 1952: 54, 1953: 45, 1954: 44, 1955: 41, 1956: 36, 1957: 6, 1958: 41 samt 1959: 25).

Nu ifrågasvarande ärenden uppgår visserligen icke till samma betydande antal som under åren närmast efter beredskapstidens slut. Ärendenas art synes dock motivera det förenklade behandlingssätt, som vinnes, om dessa frågor i viss utsträckning kan avgöras av Kungl. Maj:t. Med hänsyn här-

till bör enahanda bemyndigande som under budgetåret 1959/60 utverkas även för budgetåret 1960/61.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1960/61 avgöra dels frågor om befrielse från ersättningsskyldighet till kronan på grund av förlust av eller skada å krigsmakten tillhörig eller av krigsmakten med nyttjanderätt innehavd egendom, dels ock frågor om efterskänkande av fordran, som grundar sig på kronans regressrätt mot förare av kronans eller av kronan med nyttjanderätt innehaft motorfordon, luftfartyg etc. enligt de i ämnet gällande ansvarsreglerna, allt i den mån kronans fordran i det särskilda fallet icke överstiger femtusen kronor.

2¹.

Förmannen E. vid Centrala flygverkstaden i Västerås tillgrep under åren 1949—1953 minst 5 800 tändstift (huvudsakligen kasserade) till flygmotorer med ett uppgivet värde av 10 000 kronor samt tillvaratog och sålde platinaskrot m. m. från stiftens. De medel, han härigenom erhöll, åtgick huvudsakligen till uteliv.

Vid rådhusrätten i Västerås fördes ansvars- och ersättningstalan mot E. Denne erkände de åtalade gärningarna men bestred kronans skadestandsanspråk å 10 000 kronor på den grunden att kronan icke lidit någon förlust genom tillgreppen, då det måste antagas, att kronan icke skulle ha tillgodgjort sig det värde som legat i skrotet.

Rådhusrätten meddelade dom den 3 september 1954. Med stöd av ett av medicinalstyrelsen avgivet utlåtande och verkställd läkarundersökning fann rådhusrätten, att det måste antagas, att E. under hela den med åtalet avsedda tiden varit sinnessjuk (schizofren) och att gärningarna skett under inflytande av sinnessjukdomen. Rådhusrätten fann E. saker jämlikt 20 kap. 4 § strafflagen för grov stöld och förklarade E. jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen icke kunna fällas till ansvar. Med E. skulle förfaras på sätt 47 § sinnessjuklagen stadgade. Med hänsyn till gärningarnas beskaffenhet och omständigheterna i övrigt ansåg rådhusrätten E. — som icke på denna grund gjort någon invändning mot betalningsskyldighet — böra oaktat gärningarna förövats under inflytande av sinnessjukdom ersätta kronan den förlust kronan lidit genom stölderna, vilken förlust ansågs skäligen kunna uppskattas till 10 000 kronor. E. förpliktades därför att till kronan som skadestånd utgiva 10 000 kronor.

¹ Försvarsdepartementets dnr 3430/1958.

Svea hovrätt, där E. fullföljde talan mot rådhusrättens dom med yrkande att ovillkorligt straff måtte ådömas honom, fann enligt dom den 14 oktober 1954 ej skäl göra ändring i rådhusrättens dom. Hovrättens dom vann laga kraft.

I en den 9 maj 1958 dagtecknad skrift har E. — med förmälan att han sedan den 25 september 1953 vårdades på sinnessjukhus och därför vore ur stånd att betala skadeståndet — anhållit, att Kungl. Maj:t måtte avskrivna skadeståndet.

Av handlingarna inhämtas att E., som är född den 11 april 1914, är gift och i äktenskapet har en son, född den 17 december 1940, att E. åtnjuter sjukpension och betalar underhållsbidrag till sonen men däremot icke till hustrun, som troligen har egen arbetsinkomst. Beträffande närmare uppgifter om E:s ekonomiska förhållanden hänvisas till statskontorets yttrande.

Försvarets civilförvaltning har i yttrande den 7 oktober 1958 förklarat att den — i likhet med flygförvaltningen — icke motsätter sig bifall till ansökningen och anför härvid:

Sökanden har ådragit sig skadeståndsskyldighet genom grov stöld. Vid sådant förhållande är det i princip tveksamt, om eftergift bör beviljas. Då han emellertid på grund av sinnessjukdom under den brottsliga verksamheten icke kunnat fällas till ansvar, lär avsteg från nämnda princip i förevarande fall böra övervägas. Härtill kommer, att sökanden, såvitt nu är i fråga, i rättegångsmålet till sitt friande icke åberopat innehållet i 6 kap. 6 § strafflagen utan bestritt bifall till kronans talan allenast under påstående, att kronan icke lidit någon förlust. Huruvida invändning om bristande förutsättning att ålägga skadeståndsskyldighet, helt eller delvis, jämlikt sagda lagrum skulle hava påverkat målets utgång, undandraget sig civilförvaltningens bedömande. Domskälens avfattning synes emellertid icke alldeles utesluta möjlighet, att så kunde ha blivit fallet. Med avseende å sökandens talan i hovrätten förefaller det icke heller uteslutet, att sökanden avsiktligt underlåtit att göra sådan invändning. Hans ekonomiska ställning måste anses svag. Det synes ovisst, om och när han kan utskrivs från sjukhusvård. Skulle så ske, förefaller det likväl mindre troligt, att sökanden skulle kunna genom eget arbete i nämnvärd mån förbättra sin ställning, helst som kostnaden för hans uppehälle då skulle bliva avsevärt högre. Att tvångsvis, genom kvittning mot eller utmätning i pension, som förfallit till betalning, söka verkställa domen, synes därför näppeligen böra ifrågakomma.

Statskontoret förordar i utlåtande den 22 november 1958 viss nedsättning av skadeståndet och uttalar därvid:

Av handlingarna framgår, att E. efter avdrag av preliminär skatt uppstår sjukpension med 418 kronor för månad, att sjukvårdsavgiften för honom från och med den 1 januari 1959 kommer att utgå med 5 kronor för dag, att han har att betala underhållsbidrag med 175 kronor eller, enligt en annan uppgift, med 150 kronor för månad för en son, tills denne fyllt 18 år, att sonen är född den 17 december 1940 samt att underhållsbidraget för år 1954 icke gäldats. Inom snar framtid synes alltså E. under i övrigt oförändrade förhållanden, månatligen för eget bruk kunna påräkna ett be-

lopp av 268 kronor. Mot bakgrunden härav kan statskontoret icke tillstyrka, att E. helt befrias från skyldigheten att till kronan betala utdömt skadestånd. Att han genom månatliga inbetalningar — vilka endast kunna bli blygsamma — skulle nödgas betala hela beloppet, 10 000 kronor, vill ämbetsverket å andra sidan icke påfordra. Med hänsyn till omständigheterna i ärendet torde alltså en viss nedsättning av ersättningsskyldigheten böra ifrågakomma. På föreliggande utredningsmateriel kan statskontoret emellertid icke föreslå storleken av nedsättningen.

Departementschefen

E. vårdas sedan flera år på sinnessjukhus. Det är ovisst om och när han kan utskrivas och det är svårt att bedöma, om han kan få arbete och försörja sig efter en utskrivning. Enligt vad som inhämtats har E. inte några behållna medel. Med hänsyn till föreliggande förhållanden och med hänvisning till ett liknande i prop. 1959: 25 p. 2 upptaget fall föreslår jag, att E. befrias från skadeståndsskyldighet.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att vederbörande befrias från skadeståndsskyldighet till kronan enligt rådhusrättens i Västerås dom den 3 september 1954.

3.

Minderårige *Rune Mellblom*, född den 5 februari 1946, och en kamrat till honom hittade vid en skjutbana i ett skogsparti, som utnyttjades av de militära förbanden i Skövde, ett tändrör till en granat för granatkastare. De medtog tändröret till källaren i Runes bostad. Vid lek den 2 november 1953 i källaren slogs tändröret mot en vägg och exploderade. Rune ådrog sig härvid skador i höger hand och ena ögat.

Rune förde genom sina föräldrar, byggnadssnickaren Tage Mellblom och dennes hustru, talan mot kronan vid Skövde tingslags häradsrätt och yrkade ersättning för sveda och värk samt lyte och men ävensom livränta från det Rune fyllde 15 år till dess han fyllde 21 år. Rune åtnjöt fri rättegång.

Kronan bestred ersättningsskyldighet och fordrade ersättning för sina kostnader i målet.

Genom lagakraftvunnen dom den 21 januari 1957 ogillade häradsrätten Runes talan och förpliktade Rune att ersätta kronans kostnader å målet med 516 kronor, varav 300 kronor i ombudsarvode.

Häradsrätten uttalade i domskälen: I målet är ostridigt, att skjutning med granater, försedda med tändrör av ifrågavarande slag, icke förekommit i närheten av den plats, där Rune hittat tändröret. Det är icke utrett, hur tändröret kommit till fyndplatsen, och sådana omständigheter ha icke förebragts att det måste antagas, att tändrörets förekomst å fyndplatsen har sin grund i försummelse från kronans sida eller från någon i sådan ställning, att hans försummelse kan medföra skadeståndsskyldighet

för kronan. Häradsrätten finner ej heller sådana förhållanden föreligga, att kronan, oberoende av försummelse som ovan nämnts, kan anses pliktig att ersätta de skador, som Rune Mellblom åsamkats i anledning av det av honom funna tändrörets explosion.

I en den 20 mars 1958 dagtecknad skrift har Rune Mellblom genom sina föräldrar anhållit, att ersättningsskyldigheten till kronan måtte eftergivas.

Av en i ärendet åberopad uppgift för erhållande av fri rättegång för Rune inhämtas, att Rune bor i föräldrahemmet och själv saknar tillgångar, att hans faders årsinkomst uppgår till cirka 14 000 kronor, att i hemmet finnes ytterligare ett minderårigt barn samt att fadern därjämte bidrager till försörjningen av en sjuuttonårig son, som går på yrkesskola.

Försvarets civilförvaltning har i utlåtande den 26 augusti 1958 tillstyrkt befrielse och anför därvid: Civilförvaltningen har inhämtat att försäkringsbolagen i allmänhet icke lär i rättegång yrka ersättning för sina kostnader i målet, om motparten, såsom i förevarande fall, åtnjuter fri rättegång. Inom civilförvaltningen har övervägts, om icke kronan borde tillämpa en liknande praxis, men det har icke ansetts möjligt att förfara på angivet sätt utan stöd av uttrycklig föreskrift. Ämbetsverket vill emellertid med hänsyn till i detta mål föreliggande omständigheter tillstyrka, att Rune befrias från honom ålagd ersättningsskyldighet avseende kronans rättegångskostnader.

Jämväl *statskontoret* tillstyrker i utlåtande den 27 november 1958 befrielse och anför:

Enligt uttalande av 1957 års riksdag bör i fråga om befrielse från skyldighet att till kronan utgiva ersättning för rättegångskostnader gälla, att eftergift sker endast där den ersättningsskyldige kan anses ha haft visst fog för sin talan och där omständigheterna äro ömmande (se statsutsk. utl. 1957: 159). I tidigare likartade ärenden, där personskador inträffat till följd av militär verksamhet, har förstnämnda rekvisit i regel varit uppfyllt redan därigenom, att domstolarna kommit till olika slut. Målet mellan Mellblom och kronan har endast varit före i underrätt. För Mellblom måste det emellertid ha framstått som motiverat att anlita ett rättsbildat biträde för bedömning av frågan, om rättegång borde anhängiggöras eller ej. Hans talan i rättegången har utförts av advokat. Under angivna förhållanden synes det icke rimligen kunna anses, att Mellblom saknat fog för sin talan. Med hänsyn härtill och då omständigheterna jämväl synas ömmande, biträder statskontoret civilförvaltningens uppfattning.

Departementschefen

Rune Mellblom har genom sina föräldrar fört skadeståndstalan mot kronan på grund av skador, som Rune ådragit sig vid en explosionsolycka. Rune, som åtnjuter fri rättegång, har därvid förpliktats att ersätta kronans rättegångskostnader. Med hänsyn till föreliggande omständigheter vill jag icke motsätta mig, att Rune befrias från skyldighet att ersätta ifrågavarande kostnader.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Rune Mellblom befrias från honom jämlikt Skövde tingslags häradsrätts dom den 21 januari 1957 åvilande skyldighet att ersätta kronans rättegångskostnader.

4.

Vid rådhusrätten i Östersund fördes ansvars- och ersättningstalan mot värnpliktige *J. H. Thunberg* i anledning av en tältbrand. Åklagaren yrkade ansvar för övergivande av post och anförde: Thunberg deltog natten mot den 22 november 1957 i militärövningar utanför Östersund. Mellan klockan 04.00 och 05.00 samma natt var han avdelad som eldpost i ett tält, i vilket 16 värnpliktiga var förlagda. För eldposten var särskild plats anvisad. I strid mot instruktionen satte sig emellertid Thunberg på sin liggplats och lutade sig mot sin ryggsäck. Därunder somnade han och satte sig således ur stånd att fullgöra sin bevakningsuppgift. Medan Thunberg sov, uppstod brand i halmen kring tältkaminen, med påföljd att tältet och större delen av däri förvarad, kronan och enskilda tillhörig, egendom förstördes av elden. — Kronan yrkade ersättning av Thunberg för dess vid branden förstörda egendom med 11 632 kronor 29 öre.

Rådhusrätten, varest Thunberg erkände gärningen och medgav kronans skadeståndstalan, dömde Thunberg i dom den 6 mars 1958 för övergivande av post till disciplinstraff av arrest i tio dagar och förpliktade honom att till kronan utgiva 11 632 kronor 29 öre. Domen vann laga kraft.

I en den 11 mars 1958 dagtecknad skrift har Thunberg anhållit att bli befriad från den ådömda ersättningsskyldigheten. Han uppger därvid, att han är anställd som bokhandelsmedhjälpare med en månadsinkomst av 550 kronor samt att han helt saknar andra tillgångar och förmögenhet.

Vederbörande regementschef och militärbefälhavare samt chefen för armén har tillstyrkt bifall till ansökningsen. Arméintendenturförvaltningen och armétygförvaltningen tillstyrker bifall till ansökningsen under förutsättning att Thunberg inbetalar det belopp som med hänsyn till hans ekonomi kan anses skäligen.

Försvarets civilförvaltning uttalar i yttrande den 14 oktober 1958, att viss nedsättning av skadeståndet bör medgivas men att vid avvägningen av det belopp, som Thunberg bör betala, bör beaktas att försummelsen varit av allvarlig beskaffenhet. Ämbetsverket — som upplyser att de värnpliktiga, vilka fått privata tillhörigheter förstörda vid branden, avstått från ersättningsanspråk — föreslår befrielse mot inbetalning av 1 000 kronor inom förslagsvis två år.

Av en den 6 maj 1958 dagtecknad polisrapport, som bifogats civilförvaltningens yttrande, inhämtas att Thunberg, som är född den 7 november 1938 och ogift, sedan sex år är anställd som bokhandelsmedhjälpare, att hans

månadsinkomst uppgår till 560 kronor, att han för helinackordering i sitt hem betalar 35 kronor i veckan, att han icke har några tillgångar samt att han icke har någon underhållsplikt.

Statskontoret tillstyrker i utlåtande den 3 december 1958 befrielse mot inbetalning av förslagsvis 700 kronor och anför: Mot bakgrunden av ersättningsskyldighetens jämförelsevis betydande storlek synes det belopp av 1 000 kronor — motsvarande omkring 10 % av ersättningsbeloppet — som Thunberg enligt civilförvaltningens förslag borde inbetala, i och för sig väl ansluta sig till ställningstagandena i tidigare likartade ärenden. Då emellertid nämnda belopp, i betraktande av de förhållanden under vilka ersättningsskyldigheten uppkommit ävensom Thunbergs ekonomiska ställning, synes väl högt, vill statskontoret för sin del föreslå, att Thunberg befrias från sin ersättningsskyldighet, därest han inom av Kungl. Maj:t bestämd tid inbetalar förslagsvis 700 kronor.

Departementschefen

Thunberg har gjort sig skyldig till en allvarlig förseelse, som medfört betydande materielförlust och även inneburit viss risk för förlust av människoliv. Med hänsyn till att Thunbergs ekonomiska ställning är svag ävensom till praxis i liknande fall skulle det emellertid vara obilligt att utkräva någon större del av det betydande skadeståndet. I likhet med civilförvaltningen anser jag, att Thunberg bör inbetala ett belopp av 1 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att J. H. Thunberg, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 1 000 kronor, befrias från återstående skadeståndsskyldighet till kronan enligt rådhusrättens i Östersund dom den 6 mars 1958.

5¹.

Numera överfuriren, dåvarande poliskonstapeln D. tog under åren 1942—1943 olovlig befattning med ransonerade varor (kaffe och te), som tillgripits från ett proviantförråd vid marinen. Genom utslag den 7 oktober 1943 dömde Göteborgs rådhusrätt D. till fängelse tre månader för det han, oaktat skälig anledning funnits antaga att brott förelåg, tagit befattning med stulna varor samt olovligen överlätit ransonerad vara. Härjämte förpliktades D. att solidariskt med två andra personer, vilka båda ådömdes straffarbete tio månader, utgiva ersättning till kronan med 2 660 kronor 80 öre för den förlust kronan åsamkats.

¹ Försvarsdepartementets dnr 353/1959.

Göta hovrätt fann i sedermera lagakraftvunnet utslag den 10 januari 1944 ej skäl göra ändring i rådhusrättens utslag.

A kronans fordran har D. intill den 20 januari 1959 avbetalat 1 200 kronor, varför återstående fordran utgör 1 460 kronor 80 öre.

I en den 12 januari 1959 dagtecknad skrift har D. anhållit att bliva befriad från återstående ersättningsskyldighet och anför härvid i huvudsak följande:

Jag är änklings sedan år 1951 och har ensam fått ta hand om en då minderårig dotter för fostran och utbildning, vilket blivit dyrt, men hon har nu en bra anställning. Jag har för avsikt att ingå nytt äktenskap och min blivande hustru har två barn i åldern 9 och 16 år. Min lön som överfurir uppgår till 1 131 kronor per månad. Sedan skatt m. m. avdragits utbetalas omkring 640 kronor. Några andra inkomster eller tillgodohavanden har jag icke. Jag blir nu tvungen att komplettera mitt hem och måste skuldsätta mig. För närvarande har jag icke några skulder. Jag innehar nu en omodern lägenhet men erhåller den 1 mars 1959 en modern lägenhet om två rum och kök till en hyra av 179 kronor per månad.

Försvarets civilförvaltning har i yttrande den 20 januari 1959 anfört: Det är i princip betänkligt att bevilja eftergift för skadestånd på grund av brott. Emellertid synas med avseende särskilt å vad sökanden i förhållande till de två andra personerna låtit komma sig till last samt därför ådömt straff — oavsett vad D. uppgivit om sin ekonomiska ställning — i detta fall föreligga skäl för tillmötesgående. På grund härav vill civilförvaltningen icke motsätta sig bifall till ansökningen.

Statskontoret har i utlåtande den 11 februari 1959 icke något att erinra mot bifall till ansökningen.

Departementschefen

De brott för vilka D. dömts är av allvarlig art. Med hänsyn till D:s försörjningsbörda efter nytt gifte och då han till kronan inbetalat mer än en tredjedel av det belopp, som D. solidariskt med två andra personer förpliktats utgiva till kronan, vill jag icke motsätta mig att D. i enlighet med myndigheternas förslag befrias från återstående ersättningsskyldighet.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att vederbörande befrias från återstående ersättningsskyldighet till kronan enligt Göta hovrätts utslag den 10 januari 1944.

6¹.

Mot dåvarande styckjunkaren B. fördes ansvars- och ersättningstalan med anledning av viss brist, som uppkommit i samband med att B. under

¹ Försvarsdepartementets dnr 2554/1959.

tiden den 1 juli 1940—30 juni 1942 tjänstgjort som marketenteriföreståndare vid ett regemente.

Krigshovrätten dömde enligt utslag den 27 mars 1945 på de av vederbörande krigsrätt anförda skälen — nämligen att B. genom oskicklighet och bristande kontroll grovt vanskött den honom anförtrödda rörelsen — B. för oförstånd och försummelse vid fullgörande av tjänsteplikt till fängelse en månad. Härjämte förpliktades B. att för den förlust som B. genom sin försummelse orsakat utgiva ersättning till kronan med 8 672 kronor 39 öre jämte fem procent ränta därå från den 6 augusti 1943 tills betalning skedde.

Kungl. Maj:t, där B. anförde besvär, fann genom utslag den 31 oktober 1945 ej skäl att göra ändring i krigshovrättens utslag.

Sedan försök att uttaga kronans fordran företagits i november 1947, januari 1953 och april 1958 men misslyckats, anhöll B. i en den 27 juni 1958 dagtecknad skrift hos Kungl. Maj:t om befrielse från den ålagda ersättningsskyldigheten.

I ärendet avgavs utlåtanden av försvarets civilförvaltning den 12 och av statskontoret den 20 augusti 1958. Genom beslut den 30 oktober 1958 fann Kungl. Maj:t ansökningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Härefter uttogs den 12 december 1958 exekutivt 443 kronor av kronans fordran, varpå B. den 4 april 1959 avbetalade ytterligare 5 000 kronor.

I en den 12 april 1959 dagtecknad skrift anhåller B. om befrielse från återstående skuld och anför därvid, att han belånat sin fastighet över taxeringsvärdet för att kunna avbetala skulden till kronan, att han inom kort fyller 67 år samt att hans hustru är 62 år och sjuklig sedan år 1938.

Försvarets civilförvaltning förklarar i utlåtande den 23 juni 1959 att den icke vill motsätta sig bifall till ansökningen och anför därvid: Upplupen ränta å gälden uppgår för närvarande till cirka 6 925 kronor. Sökanden har numera avbetalat, den 13 december 1958 443 kronor och den 4 april 1959 5 000 kronor. Civilförvaltningen, som den 21 januari 1959 anhållit om utmätning för skulden i en sökanden tillhörig stadsäga (B:s bostad), har den 28 april samma år återkallat ansökningen. Huruvida exekutiv försäljning av fastigheten skulle inbringa ytterligare ersättning, förefaller med hänsyn särskilt till ett av vederbörande stadsingenjör avgivet intyg ovisst. Med beaktande av det avsevärda belopp, som efter Kungl. Maj:ts tidigare ståndpunktstagande i frågan influerats från sökanden, och vad i övrigt numera upplysts, ifrågasätter ämbetsverket, om icke vid vad i ärendet förekommit kunde få bero.

Statskontoret ansluter sig i utlåtande den 13 juli 1959 till vad civilförvaltningen anfört och föreslagit.

B., som enligt uppgift uppbär pension med omkring 700 kronor i månaden och vars fastighet numera är intecknad för 32 000 kronor —

uppenbarligen belånad till största delen av detta belopp — har sedermera i ett den 19 augusti 1959 dagtecknat, av hustrun skrivet, brev meddelat, att han icke längre innehar någon anställning, att han under tiden den 28 maj—20 juli 1959 vårdats å lasarett för brustna näthinnor å båda ögonen, att han av läkare ålagts absolut vila till den 28 september 1959, då han skall tillbaka för operation, att han endast har någon syn på höger öga men icke kan se att skriva själv samt att han är förbjuden allt arbete av vad slag vara må.

Departementschefen

Såsom redogörare har B. gjort sig skyldig till grov försummelse och vållat kronan betydande förlust. Kronan har numera — delvis genom utmätningshot beträffande en B. tillhörig, högt intecknad, villafastighet — utfått 5 443 kronor av B. Denne är pensionerad och sjuklig. Även B:s hustru är sjuklig och makarna har en svag ekonomi. I likhet med myndigheterna anser jag, att det är ovisst, om ytterligare ersättning kan uttagas av B. Med hänsyn härtill och till B:s hälsotillstånd föreslår jag, liksom myndigheterna, att B. befrias från återstående ersättningsskyldighet.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att vederbörande befrias från återstående ersättningsskyldighet till kronan enligt Kungl. Maj:ts utslag den 31 oktober 1945.

7.

Under värnpliktstjänstgöring vid Göteborgs luftvärnsskår brukade Å. Johansson den 8 juli 1953 olovligen en kronan tillhörig lastbil och kolliderade därvid med en privat bil, varvid båda fordonen skadades.

Åklagare yrkade vid Askims, Hisings och Sävedals häradsrätt ansvar å Å. Johansson samt värnpliktiga A. Johansson och D. Blomberg samt anförde därvid i huvudsak följande.

Den 8 juli 1953 var Å. Johansson tillsammans med A. Johansson sysselsatt med att i tjänsten utföra sandtransporter till kårens förläggingsområde. För ändamålet hade de tilldelats en kronan tillhörig lastbil, som fördes av Å. Johansson. Omkring klockan 14, då arbetet med sandtransporterna alltjämt pågick, sammanträffade de utanför förläggingsområdet med Blomberg. Denne, som vid tillfället beviljats permission för besök i sitt hem i Mölndal, bad att få bli skjutsad till Mölndal. Efter överläggning överenskom Å. Johansson och A. Johansson att köra Blomberg till Mölndal. Med Å. Johansson som förare färdades de därefter mot Mölndal. Å. Johansson och A. Johansson ha härigenom gjort sig skyldiga till olovligt brukande av bilen. Blomberg har genom att framställa begäran om den privata körningen och medfölja under denna gjort sig skyldig till anstiftan

alternativt medhjälp till olovligt brukande av bilen. Då Å. Johansson nalkades en mötande lastbil, förde han sitt fordon med en hastighet av minst 60 kilometer i timmen. Själva mötet företog Å. Johansson med oförminskad hastighet, varjämte han icke höll sitt fordon tillräckligt långt ut på sin vänstra kant. På grund härav törnade högra sidan å militärbilen med kraft emot högra sidan å den andra bilen, varvid båda fordonen åsamkades avsevärda skador. På olycksplatsen är vägbanan 5,2 meter bred och belagd med asfalt. Körbanan var vid tillfället torr. Sikten fram mot olycksplatsen är för båda förarnas del god. Genom att vid möte å förhållandevis smal väg icke hålla tillräckligt låg hastighet samt genom att vid mötet icke hålla tillräckligt till vänster å vägen har Å. Johansson gjort sig skyldig till vårdslöshet i trafik.

Häradsrätten uttalade i dom den 21 januari 1954 att det vore styrkt att Å. Johansson vid mötet icke hållit en med hänsyn till omständigheterna tillräckligt låg hastighet och tillräckligt till vänster å vägen. Hans oaktsamhet kunde icke anses ringa. Häradsrätten dömde Å. Johansson att för olovligt brukande och vårdslöshet i trafik böta 45 dagsböter å två kronor. Å. Johansson och Blomberg dömdes för medhjälp till olovligt brukande till arrest i fem dagar. Domen vann laga kraft.

Genom lagakraftvunnen dom den 6 maj 1954 av häradsrätten förpliktades Johansson sedermera att till kronan utgiva tillhoppa 6 319 kronor 43 öre jämte fem procent ränta därå från den 6 maj 1954, tills betalning skedde. Beloppet motsvarade vad kronan utgivit för reparation av bilarna ävensom stilleståndsersättning. Härjämte förpliktades Johansson att ersätta kronans rättegångskostnader å målet med 347 kronor 40 öre.

Ett misslyckat utmätningförsök företogs den 3 december 1954. Den 22 december 1958 utmättes ett belopp av 1 136 kronor utgörande Johansson tillkommande överskjutande preliminär skatt.

I en den 25 november 1958 dagteknad skrift har Johansson anhållit att bli befriad från den ådömda ersättningsskyldigheten, då han icke äger annan utmätningssbar tillgång och för sitt och sin hustrus uppehälle vore beroende av att få tillbaka den överskjutande skatten.

Försvarets civilförvaltning, som infordrat polisrapport angående Johanssons ekonomiska förhållanden m. m., förklarar i utlåtande den 30 december 1958 att den — med hänsyn till de omständigheter under vilka det olovliga brukandet ägt rum och sökandens ekonomiska förhållanden — icke motsätter sig befrielse från återstående skadeståndsskyldighet.

Av nämnda polisrapport dagteknad den 17 december 1958 inhämtas:

Johansson, som är född den 14 juni 1933 och gift, är bilreparatör med en veckoinkomst av 210 kronor. Äktenskapet är barnlöst. Hustrun har icke någon inkomst. Johansson lider av magbesvär och har under sommaren 1958 varit sjukskriven omkring sex veckor. Han är nu opererad. Johansson bor tillsammans med föräldrarna i dessas fastighet. För att kunna göra detta

har han fått reparera bostaden, för vilket han ådragit sig en skuld på 3 000 kronor. Hustrun hjälper honom att sköta föräldrarna, som är födda 1885 och 1888. Modern är sjuklig. Johansson har beträffande statlig inkomst taxerats till 7 300 kronor. Han äger ej några sparade medel.

Statskontoret föreslår i utlåtande den 14 januari 1959 befrielse mot inbetalning av ytterligare 800 kronor och anför därvid:

Civiltförvaltningen har föreslagit, att Johansson, vars skuld genom exekutivt förfarande nedbringats med 1 136 kronor, befrias från återstående skadeståndsskyldighet. Statskontoret vill emellertid erinra, att statsmakterna i de i stort sett liknande ärendena angående befrielse från skadeståndsskyldighet för B. O. Thörngren (prop. 1955: 41 p. 3) och S. A. Gideberg (prop. 1957: 6 p. 3) intagit den ståndpunkten, att vederbörande, därest han inbetalar ett belopp av 2 000 kronor, skall befrias från återstående ersättningsskyldighet till kronan. Då betalningsskyldigheten i förevarande fall synes böra avvägas med utgångspunkt från ställningstagandena i nämnda ärenden anser statskontoret, att Johansson bör ha att inbetala ytterligare 800 kronor.

Departementschefen

Johansson har olovligen brukat en kronan tillhörig bil och därunder gjort sig skyldig till vårdslöshet i trafik samt vållat kronan betydande ekonomisk skada. Till gäldande av kronans fordran har hos Johansson utmätts ett belopp om 1 136 kronor utgörande överskjutande skatt. Fallet är likartat med ett av statskontoret åberopat (prop. 1957: 6 p. 3). I överensstämmelse med statskontorets förslag anser jag, att Johansson bör ersätta kronan med ytterligare 800 kronor.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Å. Johansson, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 800 kronor, befrias från återstående ersättningsskyldighet till statsverket på grund av Askims, Hisings och Sävedals häradsrätts dom den 6 maj 1954.

8.

Vid rådhusrätten i Uppsala yrkade åklagare ansvar å värnpliktige *K. E. S. Pettersson* för grovt egenmäktigt förfarande och anförde därvid: Pettersson hade under värnpliktstjänstgöring vid Upplands flygflottilj den 22 augusti 1953 olovligen tagit en å parkeringsplatsen utanför flottiljens vaktlokal uppställd beredskapsbil och framfört fordonet bland annat på flottiljens flygfält, därvid han med hög fart passerat genom en dimbank och omedelbart efteråt påkörts en stillastående vägmaskin med påföljd att såväl Pettersson som två medföljande passagerare ådragit sig skador samt även vägmaskinen och bilen skadats.

Pettersson erkände vad åklagaren lagt honom till last och hemställde om villkorlig dom.

Rådhusrätten uttalade i dom den 11 februari 1954 att med hänsyn till den militära disciplinens upprätthållande och brottets art villkorlig dom icke borde ifrågakomma. Pettersson dömdes för grovt egenmäktigt förfarande till fängelse en månad. Pettersson har avtjänat straffet.

Kronans ersättningsanspråk mot Pettersson i anledning av skadorna å vägmaskinen och bilen uppgår till 53 862 kronor 91 öre.

I en den 11 december 1957 dagtecknad skrift har Pettersson genom advokaten T. Östlund, Uppsala, vidgått, att han är ersättningsskyldig med nämnda belopp men anhållit att bliva befriad från sin skyldighet mot inbetalning av 1 000 kronor. I anslutning härtill anföres följande:

I samband med olyckan ådrog sig Pettersson svåra skador på vänstra höftleden (höftledspannan sönderslagen) och överkäksbenet. Han hade dessutom fått fyra framtänder i överkäken utslagna samt erhållit sår i ansiktet och på vänster hand. Den 2 september 1954 gjordes en stor operation med friläggning av höftledens baksida, där man fann flera sönderslagna benbitar, vilka reponerades i läge och fastsattes med rostfria stålstift. Pettersson låg därefter i stort gipsförband från bröstkorgskanten ned till vänstra fotleden under två månader. Den 7 december 1954 utskrevs Pettersson till hemmet och kunde då gå endast med hjälp av två bockar. Han gick därefter sjukskriven under mycket lång tid, varunder han underkastades läkarkontroll en gång i månaden.

Före olyckan arbetade Pettersson på sin faders gård mot fritt vivre och en kontant ersättning av 150 kronor i månaden. Meningen var att han såsom enda barnet i sinom tid skulle övertaga föräldrarnas gård. På grund av de svåra kroppsskadorna, vilka komma att medföra framtida men, är det emellertid numera ogörligt för Pettersson att fortsätta med jordbruksarbete. Hur tragiskt detta förhållande än må te sig såväl för Pettersson själv som för hans föräldrar, har han i tiden efter den långa sjukperioden måst omskola sig till busschaufför. En bidragande orsak till Petterssons uttalade besvär alltsedan olyckstillfället anses vara en ryggoperation, som han genomgick som barn. Sedan augusti 1956 är Pettersson anställd hos en åkeriägare, för vars räkning han kör skolbuss. Under skolterminerna har Pettersson sålunda en dagsförtjänst å 25 kronor. Han bor fortfarande i sitt föräldrahem, där han på fritiden hjälper till med lättare sysslor. På grund av sitt handikap kommer han säkerligen icke att inom överskådlig tid kunna erhålla större inkomster än som oundgängligen komma att erfordras för hans och hans eventuella familjs nödtorft. Utöver yrkesutbildningen till busschaufför saknar Pettersson annan utbildning än folkskola och en vinterkurs på Wiks folkhögskola. Pettersson saknar sålunda för närvarande och kommer också i framtiden att helt sakna all möjlighet att fullgöra den honom ådragna skadeståndsskyldigheten.

Försvarets civilförvaltning föreslår i utlåtande den 16 december 1958 -- med bifogande av yttrande från flygförvaltningen, som icke har något att erinra mot bifall till ansökningen -- att Pettersson, därest han under förslagsvis fem år inbetalar 5 000 kronor, befrias från återstående skadestånd.

Av en vid civilförvaltningens utlåtande fogad polisrapport den 26 september 1958 inhämtas följande:

Pettersson, som är född den 4 januari 1932, har erhållit de bästa vitsord både ifråga om vandel och arbete. Han är helnykterist och medlem i Motorförarnas helnykterhetsförbund. Vid sidan av deltidsarbetet som chaufför hjälper Pettersson sin fader med lättare sysslor i jordbruket cirka fyra timmar om dagen. Härför åtnjuter han fri kost och husrum men icke någon kontant ersättning. Faderns fastighet om 28 hektar är taxerad till 62 300 kronor och fadern och sonen har senast taxerats till respektive 7 360 och 7 340 kronor till statlig inkomstskatt. Sonen har ingen förmögenhet. Fadern och modern har enligt uppgift god och välordnad ekonomi. Pettersson har icke några syskon. Då han vid föräldrarnas död ärver kvarlåtenskapen, torde han icke komma att övertaga gården, enär han av läkare förbjudits att utföra tyngre arbeten. Pettersson har gift sig den 14 juni 1958 och har sedan giftermålet sammanbott med hustrun i föräldrahemmet. Han ämnar dock den 1 oktober 1958 flytta till en egen lägenhet med en månadshyra av 115 kronor. Hustrun har ingen egen inkomst.

Statskontoret tillstyrker i utlåtande den 28 januari 1959 befrielse mot inbetalning av 3 000 kronor och anför därvid:

I flera liknande fall har Kungl. Maj:t medgivit befrielse, om vederbörande erlägger 2 000 kronor (se prop. 1955: 41 p. 3 och prop. 1957: 6 p. 3). Vid en jämförelse bör emellertid beaktas att statens ersättningsanspråk gentemot Pettersson, som för grovt egenmäktigt förfarande dömts till fängelse en månad, uppgår till det förhållandevis höga beloppet av 53 862 kronor 91 öre. Å andra sidan synas ömmande omständigheter föreligga, sammanhängande med de skador Pettersson ådragit sig vid kollisionen. Med hänsyn härtill och till vad handlingarna innehålla rörande Petterssons ekonomi, framstår enligt statskontorets uppfattning 5 000 kronor som ett för högt belopp. Ämbetsverket får för sin del föreslå, att Pettersson, därest han inom viss tid inbetalar ett belopp av 3 000 kronor, befrias från återstående ersättningsskyldighet till kronan.

Departementschefen

Pettersson har gjort sig skyldig till ett allvarligt brott, grovt egenmäktigt förfarande, och förorsakat en svår trafikolycka inom flottiljens område. Pettersson ådrog sig därvid mycket allvarliga kroppsskador, som medfört svårt lidande och långvarig sjukhusvård. Genom bestående men efter olyckan torde Pettersson, som är sina föräldrars enda barn, nödgas ändra sina levnadsplaner och bli förhindrad att övertaga föräldragården. De rent personliga följderna av förfarandet, för vilket Pettersson jämväl undergått frihetsstraff, har varit så svåra, att jag med hänsyn härtill och de synnerligen goda vitsord Pettersson erhållit icke vill motsätta mig befrielse från ersättningsskyldighet, därest Pettersson inbetalar ett belopp av 3 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att K. E. S. Pettersson, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar ett

belopp av 3 000 kronor, befrias från återstående ersättningskyldighet till kronan på grund av förenämnda händelse den 22 augusti 1953.

9.

Den 17 oktober 1951 inträffade en trafikolycka på Hägerstensvägen i Stockholm då nattvakten *F. E. Danielsson* ämnade korsa vägen norrut. Droskföraren *G. H. Lindkvist*, som då framförde en droskbil vägen västerut, nödgades härvid företaga en tvär inbromsning för att icke köra på *Danielsson*. Värnpliktige sergeanten *A. H. Grönstrand*, som framförde en militär personbil tätt efter droskbilen, körde därvid på denna bakifrån. Härvid skadades båda bilarna. Droskbilen var försäkrad i ett försäkringsbolag.

Genom lagakraftvunnen dom den 17 september 1952 dömde Solna domsagas häradsrätt *Grönstrand* att för vårdslöshet i trafik böta tio dagsböter om tre kronor och *Danielsson* att för ovarsamt gående böta tolv dagsböter om sex kronor. *Grönstrand* och *Danielsson* förpliktades att solidariskt utgiva skadestånd dels till försäkringsbolaget för kostnader för bärgning och reparation av droskbilen med 6 318 kronor 57 öre jämte ränta, dels ock till droskbilens ägare med 2 035 kronor jämte ränta. Vidare förpliktades *Danielsson* att utge ersättning till kronan för skadorna å militärbilen m. m. med ett belopp, som på grund av *Grönstrands* medvållande jämkats till två tredjedelar av vad kronan yrkat, eller med 1 744 kronor 34 öre. Härjämte förpliktades *Grönstrand* och *Danielsson* att solidariskt ersätta försäkringsbolaget och droskbilens ägare deras gemensamma rättegångskostnader med 200 kronor.

På grund av domen har försvarets civilförvaltning utbetalat till försäkringsbolaget 6 318 kronor 57 öre jämte ränta, 26 kronor 32 öre, till droskbilens ägare 2 035 kronor jämte ränta, 8 kronor 47 öre, samt till bolagets och droskägarens rättegångsombud 200 kronor eller tillhoppa 8 588 kronor 36 öre.

Civilförvaltningen har sedermera anmodat *Danielsson* att — utöver det utdömda beloppet om 1 744 kronor 34 öre — till kronan utge ersättning med två tredjedelar av beloppet om 8 588 kronor 36 öre eller 5 725 kronor 57 öre jämte kostnad för utmättningsförrättning, 6 kronor, tillhoppa 5 731 kronor 57 öre. Civilförvaltningen har sålunda anmodat *Danielsson* att inbetala $(1\,744:34 + 5\,731:57 =) 7\,475$ kronor 91 öre.

I en den 11 oktober 1958 dagtecknad skrift har *Danielsson* anhållit om befrielse från ersättningsskyldighet beträffande »det utdömda beloppet» och anför därvid följande:

Ersättningsskyldigheten drabbar mig personligen, när jag icke hade någon försäkring, som kunde ansvara för skadeståndet. Utmättningsförsök ha varit resultatlösa. Jag hemställer, att jag av nåd måtte befrias från att

utgiva skadeståndet, när jag icke har förmåga därtill och såvitt jag det själv kan förutse inte under återstoden av mitt liv har någon möjlighet att återbetala detsamma. Jag är född 1902 och saknar varje yrkesutbildning. Jag har anställning hos AB Svensk Nattvakt, Stockholm, där jag har en inkomst, som belöper sig på cirka 570 kronor brutto per 14-dagarsperiod, detta under förutsättning, att jag förmår tjänstgöra även å fridagar och på övertid. Min hustru, som är född 1901, har under vårt äktenskap icke haft eget förvärvsarbete, på grund av att hon varit hemma för att fostra våra barn, och har hon under en stor del av vårt äktenskap varit sjuklig. Hon har allvarliga nervbesvär och migrän. Numera är våra barn gifta, och har jag sålunda ingen annan underhållsskyldighet än gentemot min hustru. Å andra sidan har jag icke några som helst tillgångar. Vårt lösöre är ytterst torftigt. Min egen hälsa är dålig, men då min hustru och jag är helt hänvisade till inkomsterna av mitt arbete, har jag icke ansett mig kunna sjukskriva mig.

Försvarets civilförvaltning har i yttrande den 21 juli 1959 icke något att erinra mot befrielse från ersättningskyldighet och anför därvid:

Civilförvaltningen hade i september 1958 anmodat Danielsson att — därest han ville undvika talan vid domstol — underskriva en skuldförbindelse å 5 731 kronor 57 öre samt att inkomma med förslag till avbetalning av hela skulden om tillhoppa 7 475 kronor 91 öre. Danielsson hade emellertid icke velat utge någon skriftlig förbindelse och anhållit om befrielse men då underrättats, att han för sådant ändamål hade att göra underdånig ansökning. Väl omfattade ansökningen allenast »utdömt» belopp, men då Danielsson, åtminstone i förevarande sammanhang, finge anses ha medgivit skyldighet att betala kronan beloppet om 7 475 kronor 91 öre syntes lämpligt att nu, änskönt kronan icke anhängiggjort talan om jämkad ersättning för all kostnad på grund av skadan, pröva ärendet i hela dess vidd. Samråd hade ägt rum med armétygförvaltningen, som ansett ansökningen böra helt eller delvis bifallas. Hinder av principiell art syntes icke möta för eftergift av skulden. Med avseende å omständigheterna vid skadeståndsskyldighetens uppkomst samt vad Danielsson uppgivit om sin ekonomiska ställning torde tillmötesgående böra visas honom.

Jämväl *statskontoret* tillstyrker i utlåtande den 29 juli 1959 befrielse och anför därvid:

Danielsson hade vid tiden för olyckshändelsen icke tecknat någon ansvarighetsförsäkring. Därest för den bil, som framfördes av den värnpliktige, hade tecknats trafikförsäkring, torde vederbörande försäkringsbolag med största sannolikhet icke ha framställt något regresskrav gentemot Danielsson med anledning av utgiven ersättning för den uppkomna skadan på droskbilen. Vid sådant förhållande och med hänsyn till övriga omständigheter ansluter sig statskontoret till vad civilförvaltningen föreslagit.

Departementschefen

Danielsson har genom en ringa förseelse och olyckliga samverkande omständigheter ådragit sig en ersättningskyldighet, som är så betydande, att han icke torde ha någon möjlighet att fullgöra den. I likhet med myndig-

heterna anser jag det skäligt, att Danielsson helt befrias från ersättnings-skyldighet.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att F. E. Danielsson befrias från ersättnings-skyldighet till kronan på grund av förenämnda händelse den 17 oktober 1951.

10.

Den 4 december 1952 ägde en stridsövning rum i terrängen vid Revingehed. I övningen, som leddes av kaptenen *N. G. Hultström*, deltog bland annat en granatkastartropp med löjtnanten *L. R. S. Beckvid* som chef. Under skjutningen uppehöll sig en del militära och civila åskådare, bland dem dåvarande löjtnanten *C. A. Hamilton*, på en höjd å en inom riskom-rådet belägen plats, som anvisats av *Hultström*. — De första granaterna i avgiven stormeld låg rätt i målet. Därpå kom ett skott som var omkring 100 meter för kort och omedelbart därpå ytterligare ett för kort skott, som slog ned mitt bland åskådarna och skadade *Hamilton*. Därefter låg elden åter rätt i målet.

Vid rådhusrätten i Ystad fördes ansvarstalan mot *Hultström* och *Beckvid*. Rådhusrätten fann i dom den 15 juni 1953 utrett, att *Hultström* vid genomgång av övningen — oaktat han vetat om att åskådare skulle följa övningen på nära håll — icke delgivit *Beckvid* gällande säkerhetsbestäm-melser för övningen eller kontrollerat att personalen ägt kännedom härom, att *Hultström* anvisat åskådarplats inom riskområdet, samt att han icke beordrat säkerhetskontrollant vid pjasplatsen. Rådhusrätten dömde med anledning härav *Hultström* för tjänstefel till disciplinstraff av arrest tio dagar. *Hultström* förpliktades återgälda statsverket 725 kronor utgörande arvode till offentlig försvarare. Åtalet mot *Beckvid* ogillades. Domen vann laga kraft.

Till följd av de skador *Hamilton* ådragit sig har kronan under årens lopp till *Hamilton* utbetalat ersättning avseende bland annat sjuklön, kostnader för sjuk- och läkarvård, förstörda kläder, sveda och värk samt advokatarvode.

Sedan civilförvaltningens dåvarande advokatfiskalskontor med skrivelse den 10 juli 1953 avfordrat *Hultström* ersättning för kronans då havda ut-lägg för *Hamiltons* skada, 1 124 kronor 75 öre, anhöll *Hultström* i en den 18 augusti 1953 till försvarsdepartementet inkommen skrift om befrielse från all ersättningsskyldighet på grund av de skador, *Hamilton* åsamkats. *Hultström* anförde därvid, att hans enda tillgångar vore lönen, att han endast lånevägen kunde skaffa pengar samt att ersättningsskyldigheten kunde komma att medföra så kännbara ekonomiska följder att hans åter-stående tjänstgöring som officer kunde bli lidande, exempelvis om han skulle tvingas åtaga sig extra arbete för att betala skulden.

Militärbefälhavaren för I. militärområdet tillstyrkte befrielse.

Försvarets civilförvaltning anförde i utlåtande den 17 november 1953. Hultström vore gift men ej underhållsskyldig mot annan än hustrun. Lönen uppginge till 1 444 kronor per månad. Han hade ej andra skulder. Kronans totala utlägg kunde för det dåvarande icke bestämt angivas. Därest ärendet kunde avgöras i befintligt skick, föreslog civilförvaltningen befrielse mot inbetalning av 600 kronor.

Statskontoret föreslog i utlåtande den 19 december 1953 att — i avvaktan på en slutlig reglering av ersättningen till Hamilton — ansökningen icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Försvarets civilförvaltning har sedermera avgivit förnyat utlåtande den 24 februari 1959. Av utlåtandet och därvid fogade handlingar inhämtas följande: I anledning av de Hamilton åsamkade skadorna m. m. har kronan numera utgivit sammanlagt 8 910 kronor 25 öre jämte ersättning för vissa rättegångskostnader och advokatarvoden. Då Hamilton icke torde komma att framställa ytterligare anspråk, syntes Hultströms ansökning nu kunna slutligt avgöras. Med hänsyn till vad kronan sammanlagt utgivit ansåg civilförvaltningen att det belopp, som Hultström skulle inbetala, icke borde understiga 1 000 kronor.

Statskontoret föreslog i förnyat utlåtande den 18 mars 1959, att Hultström skulle beredas tillfälle att yttra sig över de ytterligare ersättningsbelopp, som utgivits, och att nya uppgifter om hans ekonomi skulle införskaffas. På grundval av föreliggande uppgifter föreslog statskontoret befrielse mot inbetalning av 600 kronor. Ämbetsverket återopade härvid prop. 1955: 41 p. 5 och 1956: 36 p. 5.

Civilförvaltningen avgav ånyo utlåtande den 2 juni 1959. Av utlåtandet och därvid fogade handlingar inhämtas följande. Hultström har förklarat sig ha intet att erinra mot skäligheten av utgivna belopp. Han åtnjuter nu en månadslön av 2 218 kronor, vartill till och med september 1959 kommer ett stabsarvode om 65 kronor per månad. Hans förmögenhetsförhållanden har icke undergått någon förändring. Civilförvaltningen vidhåller, att det belopp Hultström bör inbetala, icke bör understiga 1 000 kronor.

Statskontoret föreslår i slutligt utlåtande den 1 juli 1959 befrielse mot inbetalning av 600 kronor.

Departementschefen

Hultström har gjort sig skyldig till allvarlig försummelse, som förorsakat kroppsskada och kunnat medföra förlust av människoliv. De utlägg, kronan haft på grund av skadan, är förhållandevis betydande. Jag vill dock icke motsätta mig, att Hultström befrias från viss del av honom åliggande ersättningsskyldighet. Med hänsyn till försummelsens art samt Hultströms tjänsteställning och ansvar som övningens ledare anser jag, att det belopp

som Hultström, vilken har förhållandevis god ekonomi, bör erlægga, icke bör understiga 2 000 kronor.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att kaptenen N. G. Hultström, därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 2 000 kronor, befrias från återstående ersättningsskyldighet till kronan på grund av förenämnda händelse den 4 december 1952.

11.

Enligt entreprenadkontrakt under åren 1944 och 1945 med dåvarande arméns fortifikationsförvaltning åtog sig byggmästaren A. Lätth med byggnadsfirman Axel Lätth, Vetlanda, bland annat att uppföra vissa byggnader vid Bergslagens artilleriregemente i Kristinehamn för kontraktssummor om tillhopa 425 500 kronor. Betalning skulle utgå i mån av utfört arbete. En kort tid innan arbetena var fullbordade inställde Lätth den 20 september 1945 sina betalningar och försattes den 6 oktober samma år i konkurs. Kronan nödgades anlita annan entreprenör för utförande av återstående arbeten. Härigenom orsakades kronan merkostnader om 7 472 kronor 29 öre, vilket belopp bevakades i konkursen. Med avdrag för erhållen utdelning om 225 kronor 32 öre uppgår kronans återstående fordran till 7 246 kronor 97 öre jämte ränta.

I en den 12 december 1957 dagtecknad skrift har Lätth, som krävts å kronans fordran, anhållit om befrielse från ifrågavarande betalningsskyldighet och anför därvid:

Jag har sedan konkursen icke haft några tillgångar eller möjligheter att betala. Alltsedan dess har jag icke kunnat driva byggnadsrörelse i brist på rörelsekapital. Vid konkursen såldes även större delen av mina möbler. Under tiden från konkursen har jag endast haft hand om smärre reparationsarbeten och några kontrollantskap samt i övrigt försäkringsagentur. Dessa arbeten har icke givit några överskott. Under tiden 1953—1955 hade jag anställning som arbetsledare åt en byggnadsfirma i Malmö. Denna firma gick i konkurs hösten 1955. Jag hade då en lönefordran på cirka 8 000 kronor, som bevakades, och i utdelning erhöll jag cirka 900 kronor, alltså en förlust för mig på cirka 7 000 kronor. Detta gjorde att jag blivit efter med en del skatter, som nu är på restlängd och som jag måste göra avbetalningar på. Min taxerade inkomst efter 1957 års taxering är för statlig inkomstskatt 6 720 kronor och för kommunal inkomstskatt 8 760 kronor. Under senaste åren har jag delvis varit sjuklig och ej fullt arbetsför.

Lätths uppgifter om arbetsförhållanden, skatteskuld och tillgångar bestrykes av ett av exekutionsbiträde den 29 juli 1957 utfärdat intyg. Enligt detta intyg tillhör lösöret i boet och en bil m. m. hustrun enligt äktenskapsförord. Av en den 7 april 1959 upprättad polisrapport m. m. inhämtas vidare. Lätth, som är född den 12 juli 1901, har i äktenskapet en minder-

årig son, född 1945. Lätth's huvudsakliga sysselsättning är numera försäkringsarbete och arvodet härför varierar mellan 4 000 och 10 000 kronor för år. Dessutom åtar han sig smärre reparationsarbeten, och sammanlagda årsinkomsten brukar hålla sig mellan 10 000 och 12 000 kronor. För år 1958 har Lätth taxerats till 10 900 kronor. Lätth äger icke någon fast egendom. Hustrun har icke taxerats och Lätth förekommer icke i förmögenhets- eller fastighetslängd. Lätth har en skatteskuld på 8 129 kronor 68 öre.

Försvarets civilförvaltning framhåller i utlåtande den 14 april 1959, att Lätth synes ha ådragit sig betalningsskyldigheten på grund av de vid tiden för konkursen rådande dåliga konjunkturena. Då han har att fylla en med hänsyn till hans ålder och ekonomiska ställning relativt stor försörjningsplikt har civilförvaltningen liksom även *fortifikationsförvaltningen* ej något att erinra mot bifall till ansökningen.

Arméintendenturförvaltningen tillstyrker även bifall, dock under förutsättning att Lätth ålägges betala ett mindre belopp.

Statskontoret vill i utlåtande den 16 maj 1959 icke motsätta sig bifall till ansökningen och anför därvid:

Statskontoret finner från allmänna utgångspunkter och med hänsyn till ställningstaganden i andra liknande ärenden tveksamt, om Lätth, på sätt försvarets civilförvaltning föreslagit, bör helt befrias från återbetalningsskyldigheten. Enligt vad ämbetsverket inhämtat, har emellertid Lätth under innevarande år utöver löpande skatt — efter en beräknad månadsinkomst av 1 000 kronor uppgående till i runt tal 200 kronor för månad — inbetalat 600 kronor såsom avbetalning å den skatteskuld på något mer än 8 000 kronor, som åvilar honom. Med hänsyn härtill och då ett efterskänkande endast av en del av nu ifrågakvarande skuld, att döma av vad i ärendet upplysts rörande Lätth's ekonomiska ställning, torde kunna inverka på hans möjligheter att reglera skatteskulden, vill statskontoret icke motsätta sig bifall till ansökningen.

Departementschefen

Av utredningen framgår att Lätth, när entreprenadarbetena var nästan fullbordade, icke kunde avsluta dessa. På grund av rådande dåliga konjunkturen förmådde han nämligen icke fullgöra vissa ekonomiska åtaganden och måste gå i konkurs. Härigenom har Lätth, som nu har en förhållandevis blygsam inkomst, ådragit sig en för honom betydande skuld till kronan. Lätth har även stora, i viss mån oförvållade skatteskulder. Lätth synes efter förmåga göra avbetalningar på skatteskulderna. Lätth synes sakna möjlighet att jämsides med avbetalningarna på skatteskulderna fullgöra någon betalning av betydelse på den skuld, som uppkommit genom entreprenaden. Med anledning av det anförda och med hänvisning till ett i prop. 1945: 87 p. 7 upptaget likartat fall föreslår jag, att Lätth befrias från här avsedd ersättningsskyldighet till kronan.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att Lätth befrias från betalningsskyldighet till kronan på grund av det bristande fullgörandet av förenämnda entreprenad.

12¹.

Vid Särskilda krigsrätten i Stockholm fördes år 1946 ansvars- och ersättningstalan mot *fältradiochefen S.*, *verkstadschefen L.* och *servicechefen Ö.*, som samtliga under flera år tjänstgjort vid försvarsstabens fältradiodetalj till en början som värnpliktiga och sedermera som civilanställda. Ansvar yrkades med anledning av att vederbörande obehörigen försålt eller förskingrat kronan tillhörig radio- och elektrisk materiel, förskingrat influtna medel, obehörigen tillgodogjort sig provision å för kronans räkning inköpta radiorör och härigenom tillskyndat kronan ekonomisk förlust samt tillgodogjort sig medel genom oriktig bokföring och debitering av radiorör.

Genom lagakraftvunnet utslag den 27 juni 1946 dömde krigsrätten S. för grov förskingring, delaktighet i grov trolöshet mot huvudman, uppsåtlig förbrytelse i tjänsten för egen fördel och tjänsteförsummelse till straffarbete ett år och L. för grovt bedrägeri, grov förskingring, grov trolöshet mot huvudman och uppsåtlig förbrytelse i tjänsten för egen fördel till straffarbete ett år, i båda fallen villkorlig dom. Vidare dömde krigsrätten genom lagakraftvunnet utslag den 3 oktober 1946 Ö. för grovt bedrägeri, grov förskingring, delaktighet i grov trolöshet mot huvudman och uppsåtlig förbrytelse i tjänsten för egen fördel till straffarbete ett år, likaledes villkorlig dom, ävensom för tjänsteförsummelse till vaktarrest 10 dagar. Ö:s sinnesbeskaffenhet vid brottens begående ansågs vara av den art som avsågs i 5 kap. 6 § strafflagen enligt detta lagrums lydelse före den 1 januari 1946.

Krigsrätten förpliktade härjämte de dömda att till kronan utgiva, S. och Ö. solidariskt 464 kronor 49 öre, S., L. och Ö. solidariskt 6 300 kronor, L. och Ö. solidariskt 4 700 kronor samt S. och L. solidariskt 2 243 kronor. Å de utdömda beloppen skulle erläggas fem procent ränta från den 4 maj 1946 tills betalning skett. Därjämte förpliktades S., L. och Ö. att solidariskt utgiva ersättning till kronan för rättegångskostnader med 475 kronor.

Enligt nämnda utslag togs för kronans räkning i beslag hos L., *dels* 500 kronor att avräknas å skadestånd, som ådömts honom och S. solidariskt, *dels ock* 1 076 kronor 90 öre att avräknas å L. ådömt skadestånd samt hos Ö. 5 000 kronor att avräknas å honom ådömt skadestånd.

L. avled den 9 september 1952.

¹ Försvarsdepartementets dnr 3422/1958.

S. har sedan den 7 maj 1957 till och med den 6 november 1959 inbetalat tillhoppa 1 000 kronor å skulden till kronan.

I två den 9 oktober 1958 till försvarsdepartementet inkomna skrifter har S. samt L:s änka anhållit, att ersättningsskyldigheten måtte eftergivvas för S. och dödsboet efter L.

S. anför därvid följande: Jag har inga utmätningsbara tillgångar. I min nuvarande anställning (tjänsteman vid fabrik) har jag en lön av cirka 1 300 kronor i månaden. Jag är gift och har en son, som går i gymnasium. Jag är dessutom sjuklig och lider av ett organiskt hjärtfel, och vet ej hur jag skall orka betala. Till min förmån åberopar jag att — såsom av i brottmålet ingivna intyg framgår — jag i egenskap av fältradiochef och i arbete för Fältjulklassen nedlagt mycket osjälviskt arbete och till kronan intjänat väsentliga belopp.

Av en polisrapport den 15 april 1958 inhämtas följande beträffande S.

Makarna S. ha för år 1957 vid taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt taxerats för en inkomst av, mannen 12 670 kronor och hustrun 5 840 kronor. Hyran uppgår enligt S. till 2 500 kronor vartill kommer bränsletillägg. S. har ej annan underhållsplikt än för familjen. Han har skulder om 3 500 kronor varå han avbetalar 100 kronor i månaden. Dessutom har han som nämnts gjort vissa avbetalningar å skulden till kronan. Han saknar förmögenhet. Under år 1957 har han varit sjukskriven oktober —december och därefter varit konvalescent till och med februari 1958. Han anser sig ännu ej fullt återställd och tror ej heller att han blir det inom minst ett år.

Fru L. anför: Då bouppteckningen efter min make förrättades den 7 november 1952, därvid boet uppgavs av mig, var det icke mig eller övriga dödsbodelägare veterligt, att min make häftade i skuld till kronan. Bouppteckningen utvisade en behållning av cirka 4 400 kronor sedan livförsäkringsbelopp utbetalats. Emellertid visade det sig senare, att den avlidne hade flera handlån, som jag måste inlösa. Jag åtnjuter för närvarande pensionsförmåner inklusive folkpension med omkring 500 kronor per månad och saknar förmögenhet. Barnen är löntagare och äger ej någon förmögenhet. Jag anhåller, enär dödsboet nu saknar tillgångar, sedan dessa fördelats mellan dödsbodelägarna, och enär gälden ej blev dödsboet veterlig förrän flera år förflutit samt enär dödsbodelägarna saknar medel att gälda skulden, att dödsboet måtte befrias från betalningsskyldighet.

Försvarets civilförvaltning tillstyrker i yttrande den 23 december 1958 befrielse och anför därvid i huvudsak följande:

Enligt bouppteckningen utgjordes, sedan skulderna avgått, L:s dödsbos enda tillgång av en livförsäkring i vilken den avlidnes barn enligt uppgift från försäkringsbolaget insatts som förmånstagare. S:s ekonomi är icke särskilt stark. Den avbetalning han under viss tid erlagt, 50 kronor i månaden, förslår knappast till mer än den årliga räntan å utdömda, icke erlagda belopp. Om man utgår från att de solidariskt betalningsskyldiga

inbördes skulle vara skyldiga att svara för lika stora belopp, skulle Ö. redan ha inbetalat sin andel av skadeståndet. Principiellt synas icke skadestånd uppkomna genom brottslig handling av ifrågavarande slag böra bli föremål för befrielse. Då emellertid utmätning av utdömt skadestånd skulle giva resultat varken hos S. eller hos dödsboet efter L. samt det hos Ö. i beslag tagna beloppet täcker en tredjedel av totala skadeståndsbeloppet, vill civilförvaltningen icke motsätta sig bifall till de gjorda ansökningarna. Vid bifall härtill lär ytterligare åtgärder i ärendet icke heller böra vidtagas mot Ö.

Statskontoret anser sig i utlåtande den 28 januari 1959 kunna tillstyrka civilförvaltningens förslag i vad avser Ö. samt dödsboet efter L. och anför: S:s betalningsskyldighet uppgår vid en proportionell fördelning — beslagtagna eller inbetalade belopp ej avräknade — till omkring 3 600 kronor. Som förutsättning för att S. skall befrias från vidare skadeståndsskyldighet bör han enligt statskontoret totalt inbetala hälften av 3 600 kronor eller 1 800 kronor.

Av en inom civilförvaltningen upprättad promemoria framgår följande. Om man i vad avser fördelning av betalningsskyldigheten mellan de ansvariga inbördes utgår från att de skulle svara enligt huvudtalet och därvid avräknar och fördelar förenämnda av kronan beslagtagna belopp och av S. inbetalade belopp, skulle vederbörande — under förutsättning att upp-lupen ränta icke medräknas — nu svara för, S. 2 282 kronor 37 öre, L:s dödsbo 4 323 kronor 22 öre och Ö. 0 kronor.

Departementschefen

De tre personer, som här avses, har gjort sig skyldiga till grova brott men dock kommit i åtnjutande av villkorlig dom. De skadestånd, som utdömts, är i och för sig ej så stora att det redan från början syntes utsiktslöst att utfå dem, och principiellt bör fordringarna givetvis icke eftergivas.

Beträffande L:s dödsbo, som numera skiftats utan att ifrågavarande gäld varit känd och dessutom haft en relativt liten behållning, bör skadeståndsanspråket icke vidhållas. — Vad S. angår har han hittills inbetalat 1 000 kronor. Jag anser det tveksamt, om anspråket mot honom bör eftergivas, men vill dock på grund av S:s sjuklighet och ekonomiska förhållanden icke motsätta mig befrielse mot inbetalning av ytterligare 800 kronor, varvid S. kommer att ha erlagt tillhoppa 1 800 kronor. I fråga om Ö., från vilken beslagtagits 5 000 kronor, anser jag i likhet med myndigheterna, att skadeståndsanspråket under nu angivna förhållanden bör eftergivas.

I anslutning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att dödsboet efter L. ävensom Ö. befrias från återstående ersättningskyldighet till kronan enligt Särskilda krigsrättens i Stockholm utslag den 27 juni respektive den 3 oktober 1946

samt att S., därest han inom tid som Kungl. Maj:t bestämmer till försvarets civilförvaltning inbetalar ett belopp av 800 kronor, befrias från återstående ersättningskyldighet till kronan enligt nyssnämnda krigsrättsutslag den 27 juni 1946.

Med bifall till vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, under punkterna 1—12 hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ake Lindwall

Bilaga

Förteckning över av Kungl. Maj:t under år 1959 avgjorda, helt eller delvis bifallna ärenden angående befrielse från ersättningskyldighet

Sökande	Grund för ersättningskyldighet	Ersättningsbelopp	Kungl. Maj:ts beslut	
			Dag	Beslutets innebörd
1	2	3	4	5
F. stamanställd C. J. Blomqvist	Skada å terrängdragbil	805 kr. 75 öre jämte ränta	16/1 59	Befrielse mot inbetalning av 300 kr.
Överfuriren C. E. W. Olofsson	Brist betr. i förråd förvarad radiomateriel	1 378 kr. jämte ränta	27/2 59	Befrielse mot inbetalning av 400 kr.
Korpralen B. S. G. Lindgren	Skada å kronan tillhörig bil vid olovligt brukande	1 723 kr. jämte ränta	3/4 59	Befrielse mot inbetalning av 100 kr.
Värnpliktige R. E. Eriksson och dödsboet efter K. H. F. Ignell	Trafikskada å kronan tillhörig bil vid olovligt brukande	2 149 kr. 9 öre (solidariskt). Eriksson inbetalat 1 135 kr.	3/4 59	Hel befrielse
Värnpliktige J. A. L. Nilsson	Skada vid tältbrand	1 726 kr. 69 öre jämte ränta	10/4 59	Befrielse mot inbetalning av 200 kr.
Vaktmästaren vid försvarsväsendets radioanstalt K. S. Nilsson	Brandskada å materiel	3 287 kr. jämte ränta	10/4 59	Befrielse mot inbetalning av 500 kr.
Flygteknikern S. I. B. Johansson	Skada å reamotor under biltransport	2 749 kr. 19 öre jämte ränta. (Härav inbetalat 119 kr.)	30/4 59	Befrielse mot inbetalning av 300 kr.
Värnpliktige K. B. V. Johansson	Trafikskador vid olovligt brukande av kronan tillhöriga bilar m.m. (2 tillfällen)	3 124 kr. 51 öre jämte ränta. (Härav inbetalat 508 kr.)	22/5 59	Befrielse mot inbetalning av 2 000 kr.
Värnpliktige K. K. R. Gustafsson	Trafikskada å kronan tillhörig bil	4 530 kr. 92 öre jämte ränta om cirka 3 400 kr. (Kapitalbeloppet betalt)	13/8 59	Hel befrielse
Flygteknikern R. O. I. Nyman	Brandskada å flygplan vid start	899 kr. 90 öre jämte ränta	10/9 59	Befrielse mot inbetalning av 300 kr.
Värnpliktige B. I. Hallén	Med vinschbil påkört och skadat segelflygplan i hangar	1 312 kr. jämte ränta solidariskt med annan person. (Hallén inbetalat 843 kr 70 öre)	29/10 59	Befrielse mot inbetalning av 500 kr.
Värnpliktige H. J. Hovander	Brandskada i förläggning	317 kr. 45 öre jämte ränta. (Härav inbetalat 85 kr.)	6/11 59	Hel befrielse
Värnpliktige D. E. Andersson	Trafikskada å kronan tillhörig bil vid olovligt brukande	2 065 kr.	27/11 59	Hel befrielse
Furiren S. Lindh	Förrädsbrist betr. kompasser	105 kr. solidariskt med annan person	27/11 59	Hel befrielse